

Jak **zainteresować** uczniów nawet **trudną** lekturą?

Żeby im się chciało czytać.

Jak zachęcić do konkretnej lektury?

Autorka: Kinga Białek

Czytanie i omawianie lektur na lekcji to kluczowy i jednocześnie bardzo wymagający element realizacji programu języka polskiego. Często uczniowie i uczennice jeszcze zanim otworzą książkę, czują zniechęcenie i bezradność wobec lektury i w konsekwencji nawet nie podejmują próby czytania. Dla polonistów i polonistek problem nieczytających klas staje się coraz bardziej dojmujący. Streszczenia i ekranizacje, więc warto zadbać o to, by uczniowie chcieli i potrafili wejść w świat lektury.

Korzyści

Proponowane tu strategie pokazują, że pierwsze spotkanie z tekstem – jeszcze przed rozpoczęciem samodzielnego czytania – ma ogromne znaczenie dla

dalszej lektury. To właśnie wtedy można zbudować ciekawość, nadać lekturze kontekst i pomóc uczniom w stopniowym rozwijaniu umiejętności uważnego i krytycznego czytania. Wprowadzenie do książki wspiera nie tylko lepsze rozumienie tekstu, lecz także wzmacnia motywację do czytania.

Punktem wyjścia jest uruchamianie wiedzy uprzedniej. Konstruktywiści przypominają, że efektywne uczenie się polega na łączeniu nowej wiedzy z tym, co już znane. Dlatego tak ważne jest, by uczniowie odkrywali, że mają bogaty zasób doświadczeń i poradzą sobie z nowymi wyzwaniami czytelniczymi. Dzięki temu nie zaczynają pracy z poczuciem porażki, lecz z nastawieniem, że lektura jest zadaniem możliwym do opanowania i wartościowym doświadczeniem.

Uczennice i uczniowie:

- zyskują poczucie bezpieczeństwa i sprawczości – wiedzą, od czego zacząć i jak podchodzić do dłuższego tekstu, nie są pozostawieni sami sobie wobec kilkuset stron książki,
- uczą się orientować w świecie przedstawionym – rozpoznają bohaterów, realia, nastrój tekstu, co pozwala im lepiej śledzić fabułę,
- rozwijają umiejętność zadawania pytań i formułowania hipotez – zauważają, że mogą się mylić, ale dzięki temu uczą się weryfikować własne przypuszczenia,
- ćwiczą różne strategie notowania – od map myśli po krótkie zapiski na karteczkach, co ułatwia im zapamiętywanie i powracanie do ważnych fragmentów,
- doświadczają współpracy i wymiany refleksji – porównują swoje skojarzenia i hipotezy z kolegami i koleżankami, co pozwala im widzieć różne sposoby interpretowania tekstu,
- kształtują pozytywne nastawienie do lektury.

Nauczyciel_ka:

- prowadzi uczniów przez proces czytania w przemyślany sposób – pokazuje strategie, które uczniowie mogą stosować także poza lekcją, w samodzielnej pracy,

- obserwuje, jak uczniowie radzą sobie z tekstem – ma okazję dostrzec, które elementy są dla nich trudne (np. rozumienie realiów, śledzenie fabuły, robienie notatek), i odpowiednio na nie reagować,
- buduje w klasie atmosferę współpracy i dialogu – wprowadzenie do lektury staje się okazją do rozmowy, porównywania hipotez i rozwijania umiejętności dyskusji,
- kształtuje w uczniach nawyk czytania ze zrozumieniem – pokazuje, że czytanie to proces, w którym warto zatrzymać się, zadawać pytania i szukać własnych odpowiedzi.

Podstawowe informacje

- **Dla kogo /wiek uczniów/klasa:** klasy 4–8 i szkoła ponadpodstawowa
- **Przedmiot/moduł tematyczny:** język polski, omawianie lektur
- **Materiały/pomoce:** egzemplarze książki, zeszyt czytelnika, karteczki samoprzylepne, projektor/zdjęcia ilustracyjne
- **Budżet:** bezkosztowe

Krok po kroku

Wprowadzenie do samodzielnej lektury może przybierać różne formy i pełnić różne cele. Nauczyciel, znając dobrze tekst, powinien zastanowić się, co może stanowić trudność dla uczniów i uczennic (np. archaiczny język, nieznane realia historyczne, zawiła narracja), a jednocześnie – co może ich szczególnie zainteresować (np. nietypowy bohater, zagadkowy tytuł, dramatyczne wydarzenie). Dlatego wprowadzenie do lektury można poprowadzić w wielu kierunkach, w zależności od wybranego celu: czasem będzie to pomoc w orientacji w świecie przedstawionym i oswojenie z tekstem, innym razem – rozbudzenie ciekawości i zachęcenie do dalszego czytania, jeszcze innym – uruchomienie wiedzy uprzedniej uczniów i pokazanie, że potrafią poradzić sobie z nowym wyzwaniem. Nie ma jednej obowiązkowej procedury – nauczyciel może dobierać techniki elastycznie, w zależności od potrzeb grupy i charakteru książki. Poniżej przedstawiamy

przykładowe rozwiązania, które można wykorzystać na lekcji wprowadzającej do czytania lektury.

Cel: lepsze rozumienie świata przedstawionego

Jeszcze przed rozpoczęciem czytania warto pomóc uczniom odnaleźć się w realiach utworu. W ten sposób nie czują się zagubieni, a pierwsze zetknięcie z książką staje się dla nich bardziej zrozumiałe i przyjazne.

1. Praca z tytułem i okładką

- Nauczyciel pyta: Jakie są Wasze skojarzenia z tytułem? Co przewidujecie, że wydarzy się w tekście? Uczniowie zapisują hipotezy w „zeszycie czytelnika” (np. graf skojarzeń wokół tytułu).
- Klasa wspólnie ogląda okładkę (lub inne ilustracje – np. zdjęcia katarynki w przypadku noweli Prusa) i porównuje swoje przypuszczenia. Dzięki temu uczniowie zauważają, że już na starcie mogą samodzielnie tworzyć sensy i przewidywać treść utworu.

Warto zadbać o to, by w kolejnych etapach czytania był czas na rozmowę o tym, co się zmieniło w ich rozumieniu, jakie dodatkowe informacje poznali, które hipotezy się potwierdziły.

2. Praca z pierwszym fragmentem utworu

- Nauczyciel czyta początek książki i prowadzi rozmowę: Kim są bohaterowie? Gdzie i kiedy toczy się akcja? Jaki nastrój panuje w tekście? Uczniowie robią krótkie notatki – np. zapisują imiona bohaterów, miejsce akcji czy pierwsze wydarzenia na karteczkach.

Takie działanie daje uczniom i uczennicom potwierdzenie, że rozumieją tekst i wiedzą, czego się spodziewać w dalszej części lektury. Pozwala także na budowanie większego poczucia pewności siebie w spotkaniu z książką.

Cel: rozbudzenie ciekawości, zaintrygowanie

3. Zanim uczniowie sięgną po całą książkę, warto ich zaciekawić i zbudować motywację do dalszego poznawania lektury.

- Zaskakujący fragment ze środka książki: nauczyciel wybiera krótką, intrygującą scenę (np. moment zwrotny, fragment budzący emocje). Uczniowie zastanawiają się: Co musiało wydarzyć się wcześniej, żeby doszło do tej sytuacji? Formułują hipotezy i zapisują je w zeszytcie. W

trakcie lektury będą do nich wracać, sprawdzając, które okazały się trafne.

- Hipotezy związane z tytułem: uczniowie rozważają, co tytuł może oznaczać i jak można go interpretować. Spisują różne propozycje (np. w parach lub w formie burzy mózgów). W miarę czytania książki wracają do hipotez i weryfikują swoje przypuszczenia.

To wprowadzenie pokazuje, że czytanie to proces odkrywania i sprawdzania własnych pomysłów, a nie jednorazowa odpowiedź. Dzięki temu uczniowie nabierają większej odwagi w interpretowaniu tekstów i mają podstawę do lepszego rozumienia własnych strategii czytelniczych.

4. Niezależnie od wybranej strategii najważniejsze jest to, aby uczniowie i uczennice:
 - robili notatki - w zeszycie czytelnika lub zeszycie przedmiotowym,
 - mieli okazję zapoznać się z fragmentem książki z pomocą nauczyciela,
 - pracowali w parach lub grupach - mogli porównać swoje hipotezy i upewnić się co do rozumienia,
 - dostali jasne wskazówki, jak radzić sobie z dalszym czytaniem - na co zwracać uwagę, jakie pytania zadawać i co notować.

Autorka

dr Kinga Białek - nauczycielka, dydaktyczka literatury i języka polskiego i tutorka nauczycieli języka polskiego w Szkole Edukacji PAFW i UW, koordynatorka projektu Krytyczne Czytanie ze Szkołą Edukacji

Koncepcja serii: Alicja Pacewicz

Realizacja i koordynacja nagrań do mikrostrategii: Kinga Kasperska

Redakcja, korekta, opracowanie edytorskie: Małgorzata Janaszek-Bazanek

Grafika na okładce: Three Dots Agency

Treść publikacji (o ile nie zaznaczono inaczej) jest dostępna na licencji
Creative Commons (CC BY-ND 4.0)

Warszawa 2025

Wydawca

SOS dla Edukacji

ul. Smolna 20/6, 00-375 Warszawa

kontakt@sosdlaedukacji.pl

sosdlaedukacji.pl

Publikacja bezpłatna

Opracowanie dobrych praktyk – mikrostrategii było możliwe dzięki wsparciu finansowemu Narodowego Instytutu Wolności w ramach projektu „Obywatelski Think Tank dla edukacji: wspólnie tworzymy przyszłość nauczania”.

